

Dagens frågor

Är Palme historiskt unik?

Statsminister Olof Palme skrev i en artikel i Dagens Nyheter den 31 december 1984: "om vi nu – löntagare, företagare, pensionärer och alla andra grupper – förmår hålla samman och visa ansvar för Sverige genom att hålla nere pris- och kostnadsstegringen, då är chansen god att vi lyckas ta ett avgörande steg ur den ekonomiska krisen.

Men misslyckas vi, så att prisstegringarna åter tar fart, då har vi försuttit en historisk unik chans att förena socialt ansvarstagande med en ansvarsfull ekonomisk politik".

Med anledning därav skrev SvT till Olof Palme och frågade:

"1 På vilket sätt är den möjlighet vi nu, enligt Dig, har att genom att få ned inflationstakten ta ett avgörande steg ur den ekonomiska krisen, unik och historisk?

Unik måste väl betyda att det är en möjlighet som bara finns en gång och historisk måste väl rimligen antyda att denna en enda gång förekommande möjlighet är av stor betydelse.

2 Om vi misslyckas, och försitter denna chans, går det då inte längre, ens för en socialdemokratisk regering, att förena socialt ansvarstagande med en ansvarsfull ekonomisk politik?"

Olof Palme har haft vänligheten att svara i ett brev daterat den 1 mars 1985, ärendebeteckning 128/85. Han skrev:

"1 Om vi lyckas nedbringa inflationstakten i år, och därmed bevara konkurrenskraften, blir det – enligt finansplanens och den preliminära nationalbudgetens beräkningar – möjligt att vidmakthålla balansen i våra utrikes affärer, investeringarna kommer att fortsätta stiga, produktionen att öka och arbetslösheten att

sjunka. Samtidigt förstärks statsbudgeten kraftigt – utan att vi behövt urholka den sociala välfärden så som den borgerliga oppositionen och vissa ekonomer hävdade skulle vara nödvändigt.

Sett i ljuset av vad som händer i vår omvärld, tycker jag nog att man kan hävda att detta är en historisk och unik chans.

I vår omvärld stiger arbetslösheten i de flesta länder, och i det fåtal där den – åtminstone periodvis – sjunkit, har det skett till priset av försämrade finansiell balans (som i USA, där budget- och bytesbalansunderskotten nu gör att framtida problem tornar upp sig).

I andra länder har kampen för sunda statsfinanser medfört att sysselsättningen offrats, med katastrofala följder för den sociala sammanhållningen och näringslivets kapacitetsutnyttjande.

Vi har, till skillnad mot dessa länder, förmått att *både* radikalt minska de finansiella obalanserna och värna den sociala tryggheten. Samtidigt som vi får fart på produktion och sysselsättning.

2 Det skulle i vart fall bli oerhört mycket svårare. På rak arm kan jag inte se hur vi – om vår strategi av någon anledning skulle misslyckas – inom överskådlig tid skulle kunna återskapa gynnsamma betingelser för en dylik förening.

Detta understryker vikten av att vi nu utnyttjar den chans vi har."

Så långt Olof Palme.

Men vad är det för chans vi har?

Olof Palme har visserligen rätt i att det vore unikt "om vi lyckas nedbringa inflationstakten i år osv..."

Men det var inte poängen i SvT:s fråga till Olof Palme.

Frågan var istället följande: "På vilket

sätt är *den möjlighet vi nu, enligt Dig, har* (kurs. här) att genom att få ned inflationstakten ta ett avgörande steg ur den ekonomiska krisen, unik och historisk''?

Eller med andra ord; på vilket sätt har vi nu i Sverige unikt och historiskt goda möjligheter att lyckas? Varför skulle vi ha unikt större möjligheter än tex USA och England att smärtfritt få ner inflationen?

På den frågan hade Olof Palme inget svar.

Det är också intressant att notera att Olof Palme är pessimistisk till socialdemokraternas möjlighet att – om deras nuvarande strategi av någon anledning skulle misslyckas – förena socialt ansvarstagande med en ansvarsfull ekonomisk politik.

Om det inte går att förena, men Olof Palme ändå av omständigheterna skulle tvingas att göra ett val, vad väljer han då?

Kristen Demokratisk Splittring

Inom KDS har den senaste tiden rått strid och splittring. Inför möjligheten av representation i riksdagen blev skillnaderna i politisk syn viktigare än allmänt välartade parafraaser.

Liksom inom andra riktningar som sökt göra politik av religion står formerna för debatten i bjärt kontrast till det budskap man säger sig företräda. Det är inget nytt.

Striden om vem som tolkar doktrinen rätt har alltid varit bitter bland dem som trott sig ha företrädesrätt att tolka det kristna budskapet till världslig politik.

Borgerliga framgångar i Frankrike

De franska kommunalvalen blev en klar framgång för den franska borgerligheten. Med 60 procent av rösterna och 69 vunna departement för högern (gaullister, giscardister mfl) och 26 för vänstern (socialister och kommunister) står oppositionen mycket stark inför nästa års val till Nationalförsamlingen.

De franska valen innehåller flera positiva drag. Det gick dåligt för extremisterna såväl till höger som till vänster. Nationalistpartiets omskrivne ledare, M le Pen, fick inte de många platser som förutspåts och kommunistpartiet framstår som valets stora förlorare. Samtidigt som väljarna föredragit de etablerade, demokratiska partierna har Mitterrands och Fabius nya strategi att styra in socialistpartiets politik mot mittenfältet uppenbarligen ännu inte givit någon utdelning.

I Frankrike ser väljarna skillnad också på socialdemokratisk kollektivism och den politik som syftar till ett fritt, pluralistiskt samhälle på marknadsekonomins grund.

Bud om hembud

I mitten på mars gjorde socialdemokraterna och kommunisterna i riksdagens bostadsutskott ett olyckligt utspel. De begärde att HSB:s och Riksbyggens bostadsrättsföreningar från den 1 maj i år skulle få rätt att införa hembudsskyldighet i sina stadgar. Ägaren till en bostadsrätt skulle alltså vara tvungen att vid försäljning erbjuda bostadsrättsföreningen lägenheten. Föreningen skulle då fastställa priset, som skulle grundas på den egna insatsen med visst tillägg för

prisutveckling och eventuella standardförbättringar.

Några dagar senare presenterade 1983 års bostadsrättskommitté sitt betänkande – och det var ännu värre.

Den socialistiska majoriteten föreslog att kommunerna skulle kunna beordra bostadsrättsföreningarna att ta in en hembudsklausul i stadgarna. Den bostadsrättsägare som ville avyttra sin lägenhet inom tre år efter det han köpt den skulle då förpliktas att sälja den till föreningen, en bostadsrättskooperativ organisation som föreningen är ansluten till eller kommunen.

Vad man vill åstadkomma med sådana här åtgärder är givetvis att sätta marknadskrafterna ur spel. Den enskilde bostadsrättsägaren skall hindras att få ut det pris som hans lägenhet i verkligheten är värd. Han berövas alltså i praktiken en del av sin egendom. Motiveringen här till uppges vara att man vill motverka spekulation i bostadsrätter. Men det målet uppnås lämpligast genom att man skapar fler bostadsrätter, så att tillgången mer än nu motsvarar efterfrågan. Då blir det balans på marknaden, och då tillgodoses de boendes faktiska intressen.

Det finns flera invändningar av praktisk art att rikta mot bostadsutskottets och bostadsrättskommitténs förslag. De drabbar blint och orättvist. De hämmar rörligheten på bostadsmarknaden. Det hindrar varken spekulation eller en svart marknad för bostadsrätter osv.

Allra mest betänkligt är likväl att framtötarna är grundskott mot det privata ägandet som princip. Den enskilde skall inte längre fritt få förfoga över sin egendom. Visserligen börjar man i förhållandevis blygsam skala. Den här gången gäl-

ler hembudsskyldigheten bara nybildade bostadsrättsföreningar och de tre första åren som ägaren haft lägenheten. Men vilket blir nästa steg? Att införa hembud på hela bostadsrättsmarknaden och förlänga tiden eller rentav slopa all tidsbegränsning?

Och vad blir nästa gång föremål för socialisternas angrepp på det enskilda ägandet? Småhus, bilar, båtar, fritidshus, tavlor, diamanter, klackringar, tandborstar – det är bara att gissa.

Yves Montand – en fransk John Wayne?

Den franske skådespelaren Yves Montand, känd från bla filmerna "Z" och "Bekännelsen", är en i den växande raden av personer som skiftar sida från vänstern till högern. I en intervju för en tid sedan sade han:

– Ibland vaknar jag upp på morgonen och säger till mig själv: Vad sysslar Du med? Lägg av. Du har fyllt 62 år. Åk iväg och ha det bra någonstans i södra Frankrike eller på Bahamas. Men, tillade han, jag vet att en man måste göra det han måste göra ... och om de kallar mig "den franske John Wayne" så gör det mig detsamma.

Det lär vara tacknämligt när en syndare omvänder sig, men, frågar man sig, hur kommer det sig att de, som först nu har skådat ljuset, tidigare var så förblindade av socialismen?

Det kanske inte ens Hans Zetterberg på Sifo vet?

Schack och – Marx

Sedan flera månader har en kamp om världsmästerskapet i schack pågått i

Moskva mellan ryssarna Karpov och Kasparov. Segrare skulle bli den som först kom upp till sex vunna matcher. Till en början såg det ut som om Karpov skulle vinna en lätt seger över sin djärve men kanske oförsiktige motspelare. Han fick snabbt fyra segrar. Men då började Kasparov spela mycket försiktigt och under månader därefter hade nästan alla matcher slutat i remi.

Internationella världsschackförbundets ordförande, en filippinier, tillkallades och han dekreterade att, då lokalerna redan kostat så mycket och inte längre kunde disponeras samt spelarna var trötta skulle tävlingen avbrytas och en ny tävlan senare komma till stånd. Båda deklarerade dock att de inte alls var trötta.

Vad hade hänt?

Sovjets obegränsade chauvinism hade råkat i kläm. Man kunde tro att det för Sovjet varit likgiltigt vem som vann; båda var ju ryssar. Inte alls. Kasparov var visserligen ryss men dessutom både armenier och jude, och han hade offentligen sagt sig anse att amerikanen Bob Fischer var världens bästa schackspe-

lare. Det var nog dåligt med hans politiska tro också.

Karpov däremot var en högt uppsatt partimedlem, ordförande i den ryska freds rörelsen, ledare för ungtkommunisterna etc. Avhopparen Kortchnoj hade i ett öppet brev 1981 brännmärkt hans försök att hindra bla stormästaren Gulko att resa till Israel.

När det därför blev klart att Karpov höll på att klappa igenom gällde det att till varje pris stoppa matchen. Och detta var tydligen inte så svårt. Sovjet spelar i det internationella schackförbundet en mycket tung roll med nästan lika många spelare som Sverige har invånare. Detta land vågade inte ordföranden gå emot.

Det skall bli intressant att se hur frågan löses. Under mellantiden kan man endast förvåna sig över den totala flathet och tystnad som präglar den västerländska reaktionen.

Tänk om amerikanerna gjort något liknande! Då skulle man fått höra på vilda skrik från både Sovjet och övriga världen om amerikansk chauvinism, trampande av mänskliga värden under fötterna etc.